

ΚΡΙΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑ.— «Ο Λαγκάς» κι άλλα δηγήματα. Σελίδες 127. Ἀλεξάνδρεια 1915. Ἐκδοση τοῦ περιοδικοῦ «Γράμματα».

Ὁ Βουτυράς ἔφερ' ἕναν ἰδιαίτερο τόνο στὴ δηγηματογραφία μας, ἀπὸ τὰ 1900 ποὺ πρωτοφάνηκε. Ἡ ἀφήγησή του, ὅσο ἀπλὴ στὴ μορφή της κι ἀνεπιτήδευτη, τόσο τρέμει ἀπὸ θολάδα κι ἀπὸ κάποια μυστικότητα, ποὺ τυλίγει ὅλα γύρω τὰ πράματα τοῦ κόσμου καὶ τίς σκέψεις τοῦ νοῦ, τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν πραγματικότητα, μ' ἕνα τράδηγμα ὀνείρου. Ὁ ἄνθρωπος τοῦ σήμερα, ὁ ἀνήμερος κι ὁ ἀδύνατος, ὁ αἰσταντικός καὶ παραπονιάρης, ποὺ τραβᾷ τὸ δρόμο τῆς ζωῆς παραπατώντας, πάντα προσπαθώντας νὰ δῇ μπροστά, νὰ βυθίσῃ τὸ νοῦ του στὸ αὐριο, μὰ μὴ μπορώντας νὰ ὑποταχτῇ ψυχρὰ καὶ μαθηματικὰ στὴ μοίρα του, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ποὺ τινάζεται ἀπὸ δυνατόν πάθη, καὶ κάθε πράξη του καθρέφτης εἶναι μιᾶς βαθιᾶς σκέψης καὶ μιᾶς βαθύτερης αἰσθησης, μᾶς ζωγραφίζεται μὲ τέχνη αξιοπαρατήρητη, παντοῦ καὶ πάντα, κι ἀπ' ὅλες τίς ὀψεις καὶ τίς μεριές.

Ἡ ψυχολογία τοῦ συγγραφέα τοῦ «Λαγκά», δίχως νὰ εἶναι ἀναλυτικὴ, ἀντίθετα μάλιστα, τίς περισσότερες φορές ἔντονα καὶ λιγὸλογ' ἀποδομένη, ἔχει δύναμη καὶ παραστατικότητα τέτοια, ποὺ ἀποκαλυπτικὰ φανερώνει τίς διπλές τοῦ μέσα κόσμου, σὰν κάτι κοινὸ καὶ περαστικὸ, σὰν κάτι γνῶστό, μὰ πάντα περασμένο ἀπὸ τὸ φακὸ μιᾶς λαχτάρας κι ἀνησυχίας, ποὺ γιομίζει τίς λέξεις καὶ τίς φράσεις ἀπὸ φῶς μυστικόν. Τὸ φῶς τοῦτο γίνεται χτυπητὸ πιά καὶ πλημμυρισμένο, στὴν εἰκόνα του, στὴν παρομοίωση καὶ στὴν ἀλληγορία του. Μᾶς δίνει τὴ φύση, δίχως περιγραφή ψυχρὴ καὶ σχολαστικὴ, μὰ μὲ πινελιὲς ἀταχτες, σκόρπιες, μισοτέλειωτες. Δὲ χάνεται στὰ καθέκαστα. Ἀπαιτεῖ αὐτὰ νὰ τὰ συμπληρώσουμε μεῖς, ἀφοῦ μᾶς ἀφίνει τὴν εὐρυχωρίαν ποὺ θέλουμε. Κάπου κάπου ξεγλιστρᾷ στὸν ἀέρα ἡ σκέψη του, ντυμένη μὲ μιὰ σάτιρα ἡσυχῇ καὶ γαλήνιαν στὸ φαινόμενο, μὰ ποὺ τρέμει βαθιά της κάτι τὸ ζωντανὸ καὶ τὸ πονεμένο γιὰ τὴν ἀνθρώπινη δυστυχία, ποὺ μὲ τὰ χέρια της τὰ ἴδια ἐτοιμάζει τίς σκληρὲς της ἀλυσίδες.

Μὲ τὰ θέματά του, ποὺ διαλέγει, σμίγει τὸν πραγματικὸ μὲ τὸ φανταστικὸ τὸν κόσμο, ἢ καλῆτερα τὸν ψυχικόν. Οἱ ἄνθρωποι του σέρνονται ἀπὸ σπαράγματα γύρω σὲ ιδέες, πίστες καὶ φαγασιὲς λογίς, σὰ θύματα μιᾶς μαύρης κατάρτας ποὺ βαραίνει τὴ ζωὴ μας. Περνοῦνε καὶ πᾶνε σὰν ἱσκιοὶ ποὺ τοὺς βλέπουμε ἀπὸ κοντά, μὰ δὲν μπορούμε νὰ τοὺς ἀδράξουμε σφιχτὰ κι ὀλόβολα. Ἔτσι περνοῦνε μέσ' ἀπὸ τὸ νοῦ μας τὰ περασμένα, θύμησες, λαχτάρες καὶ πάθη, ποὺ πεταλούδες τὰ κυνηγοῦμε γιὰ νὰ τὰ πιᾶσουμε. Ἔτσι περνᾷ

κι ὁ κόσμος μπροστὰ μας, ξένος κι ἀλλοτινός, ὅσο κι ἂν ζοῦμε καὶ σαλεύουμε ἀνάμεσά του.

Μὰ τὸ ξετύλιμα τοῦ μύθου ὁ συγγραφέας, δὲ μᾶς τὸ φέρνει πάντα μὲ τὴ χάρη καὶ τὴ συμμετρίαν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Τὴ βαριά καὶ καλοθεμελιωτὴν αἰκοδομὴν σὰ νὰ μὴ τὴν ἀγαπᾷ. Προτιμᾷ τὸ καλυδᾶκι πάνου στὸ βουνὸ ἢ καὶ στὸν κάμπο μέσα, ποὺ γητεύει τὰ μάτια καὶ σέρνει τὴ φαντασία, μὰ ποὺ ἕνας ἀέρας τὸ τραντάζει συθέμελο. Ἡ ὁμορφιά τοῦ βέβαια ἢ ἀπλὴ καὶ ζωτικὴ, μέσα στὰ χαράματα ἢ μέσ' στὰ μεσημέρια καὶ στὰ δειλινά, ἔχει κάτι ἀξιολάτρευτο κατὰ τὴν ὥρα καὶ τὴ στιγμή. Τὸ ἴδιο ἀξιολάτρευτο ποὺ ἔχει κ' ἡ τέχνη, γενικὰ, τοῦ Βουτυρά, φερμένη ἐλόϊσ' ἀπὸ τὴν ἀπλὴ του ψυχῇ μὲ τάνοιχτά της μάτια, τὰ δυνατόν καὶ γιομάτα ἀπὸ εἰλικρίνεια, μάτια ποὺ μᾶς ἀντιφεγγίζουν τὸ φῶς τοῦ κόσμου περασμένο ἀπὸ τὸ μαγνάδι τῆς ἰδιαίτερῆς τοῦ αἰσταντικότητος.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΜΙΧΑ.— «Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴ Γερμανία». Σελίδες 80. Ἀθῆναι 1916.

Μέσα στὰ δεκαεννιά κεφάλαια τοῦ βιβλίου του ὁ κ. Μίχας μᾶς περιγράφει τὴν ἐντύπωσή του, ἀπὸ τὴ ζωὴ ποὺ πέρασε σπουδαστὴς στὴ Γερμανία. Μὲ μιὰ κίνησιν ζωντανὴ καὶ μ' ἕνα χρῶμα περίσσιο, συνθέτει τίς ζωγραφιὲς του, γιομάτες ἀπὸ ζητήματα διάφορα, τόσο καλλιτεχνικὰ, ὅσο κοινωνικὰ καὶ ἱστορικὰ. Ἡ παρατηρητικότητα τοῦ συγγραφέα, τὸ πνεῦμα, ἡ χάρη κ' ἡ λιγερὰ στὸ ὕφος μᾶς φέρνουν μπροστὰ μας, μ' ἕνα μάτι θερμὸ ἀπὸ ἀγάπη, τίς ὥρες καὶ τίς μέρες, ποὺ τὸν ἐσφίξε στὴν ἀγκαλιά του ἕνας πολιτισμὸς «ἐλεύτερος καὶ δυνατός» ποὺ τονε «θαυμάζει καὶ τὸν ἀγαπᾷ», καθὼς ὁ ἴδιος κηρύχνει. Κι ἂν συχνὰ παρατηροῦμε στὸ γράψιμό του κάτι τὸ βιασμένο καὶ τὸ δημοσιογραφικόν, μὰ δὲν μπορούμε ν' ἀρνῆθοῦμε πὼς ἡ πένα του εἶναι γνώριμὴ τῆς τέχνης καὶ πὼς ὁ τόνος της βλογημένος εἶναι ἀπὸ τὴ λατρεία τῆς λύρας.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

«Φίλος δον». Ὁ κάθε τόμος πουλιέται 20 δραχμῆς. Ὅποια μέρα θέλεις πέρασε ἀπὸ τὸ γραφεῖο. — κ. Μικ. Πετρ. Τρίκαλα. Γράψε στὸν ἴδιο καὶ θὰ σοῦ τὸ στείλει. Ἡ ἀντρέσα του εἶταν τυπωμένη στὸ περασμένο φύλλο τοῦ «Νουμά». — κ. Ἀλ-ῤας. Οὔτε αὐτὸ. Δοκίμασε ἀκόμα. Ἐλπίζουμε νὰ μὴ σοῦ κακοφαίνεται ποῦ σοῦ μιλάμε ἔτσι λεύτερα. — κ. Μιλ. Καλ. Θὰν τὰ διαβάσουμε καὶ θὰ σοῦ ποῦμε. — κ. Α. Μιχ. Στὸ ἐρχόμενο φύλλο. — κ. Ρ. Γκ. Λάβαμε τὸ Βέλμο μὰ δὲ συγκινηθήκαμε καθόλου μὲ τὸ χιονομοριστικὸν τοῦ πρόλογου γιὰ τὴν ποίησιν. Τονε βρήκαμε πολὺ σοβαρὰ γραμμένο. Ὅσο γιὰ τὸν Παπαρηγόπουλο, πεθαμένος εἶναι ὁ ἄμοιρος καὶ δὲν μπορεῖ νὰ διαμαρτυρηθῇ γιὰ ὅ,τι κι ἂν τοῦ κάνουμε. Ὡς τόσο, ὁ Βέλμος ἀξίζει νὰ διαβαστῇ καὶ ἀπὸ παιδιὰ καὶ ἀπὸ ἐφήβους. Ψέματα πὼς ὁ Βέλμος πᾶει γιὰ τὸ Μετάλλιο.